

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Duitse Iranpolitiek 1871-2005

Rezaeiejan, S.

Publication date
2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Rezaeiejan, S. (2012). *Duitse Iranpolitiek 1871-2005*. Vossiuspers - Amsterdam University Press. <http://nl.aup.nl/books/9789056297039-duitse-iranpolitiek-1871-2005.html>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Appendix 3 Betrekkingen tussen de Duitse Democratische Republiek (DDR) en Iran

Officiële diplomatieke betrekkingen tussen Iran en de DDR gaan terug naar 1973. Deze vonden plaats in de context van de wereldwijde erkenning van de DDR, die mogelijk werd nadat West- en Oost-Duitsland in 1972 het zogenaamde *Grundlagenvertrag* hadden getekend.

Het Oost-Duitse initiatief om officiële betrekkingen met Iran aan te gaan, gebeurde in overeenstemming met het plan om met zo veel mogelijk landen diplomatieke betrekkingen te onderhouden en zo de aanspraak van Bonn op Duitslands representatiemonopolie tegen te werken. De Sjah daarentegen wilde door zowel betrekkingen met Oost-Duitsland als met West-Duitsland te onderhouden laten zien dat Iran onder zijn bewind een onafhankelijk land was geworden dat in het westerse, noch het oosterse kamp thuis hoorde.¹ Doordat beide landen politiek baat hadden bij bilaterale betrekkingen bereikten de regeringen in Teheran en Berlijn in 1973 een overeenkomst over de volgende, voor de Sjah zeer gunstige, afspraken.

In de eerste plaats stemde de DDR met de Iraanse wens in, niet meer steun te verlenen aan leden van de Iraanse communistische *Tudeh* partij. Oost-Duitsland was tot 1973 de veilige thuishaven van deze groep die vooral uit studenten bestond. Ten tweede trok de DDR zijn steun in aan Irak in verband met Bagdads claim op *Arvandrod*.²

De economische belangen volgden de politieke overeenkomsten en in 1975 sloten de DDR en Iran een handelsverdrag en richtten een economische commissie op. Deze commissie kwam regelmatig op ministerieel niveau bijeen. Ook in dit geval was het voor Iran zeer gunstig met de DDR samen te werken. In alle in Isfahan gebouwde staalovens door de Sovjets is DDR- technologie gebruikt.³

Voor de DDR waren 'normale' buitenlandse betrekkingen met andere staten van groot belang. Het land wilde zich uit het diplomatieke isolement bevrijden en was zeer gemotiveerd om met landen buiten het Warschaupact betrekkingen aan te gaan. Voor de DDR volgden economische en culturele motieven de politieke. Tegen deze achtergrond reisde Horst Sindermann, de premier van Oost-Duitsland, in november 1975 naar Iran. Sindermann en de Iraanse premier Hoveyda tekenden een cultureel verdrag en een overeenkomst op het gebied van

¹ Thomas P.M. Barnett, *Romanian and East German Policies in the Third World: Comparing the Strategies of Ceausescu and Honecker*, 1992.

² Arvandrod is de rivier die tussen het zuidwestelijke deel van Iran en Zuid Irak stroomt. Deze grensrivier was ook de oorzaak van de Iraakse aanval op Iran in 1980.

³ Günter Barthel, 'Iran: From Monarchy to Republic', *Asien, Afrika, Lateinamerika*, 12, 1983, 661-69. Het economische verdrag tussen de DDR en Iran is in zijn geheel opgenomen in *Dokumente zur Außenpolitik der Deutschen Demokratischen Republik (1972-1985)*, 1988.

wetenschappelijke samenwerking.⁴ Ook nodigde Sindermann tijdens zijn bezoek aan Teheran de Sjah uit om een staatsbezoek aan de DDR te brengen.

Dit bezoek verliep echter niet zoals gepland. In februari 1978, bestormden Iraanse linkse studenten, die uit West-Duitsland naar de DDR waren gekomen, de Iraanse ambassade in Berlijn. Ze vernielden wat ze konden vernielen. Dit incident zorgde voor een diplomatieke crisis tussen de twee landen. In april reisde de minister van Buitenlandse Zaken van de DDR, Oskar Fischer, met een speciale missie naar Teheran om de hierdoor ontstane diplomatieke ruzie bij te leggen, wat hem ook lukte. In de herfst van hetzelfde jaar nog zou de Sjah een staatsbezoek aan Oost-Duitsland brengen.

1978 was echter een crisisjaar voor de Sjah. De gewelddadige oppositie tegen hem in de aanloop naar de revolutie was gestart en het land verkeerde in een politieke en economische crisis. DDR-politici twijfelden of een bezoek van de Sjah aan Oost-Duitsland in deze situatie gunstig was. Om deze reden stuurde het land zijn vice-premier in de zomer van 1978 naar Teheran om opheldering te vragen rondom de Iraanse politieke crisis en de wankele situatie van de Sjah. De Sjah besloot hierop, tot grote opluchting van Berlijn, zijn staatsbezoek aan Oost-Duitsland af te zeggen.

De betrekkingen tussen Iran en Oost-Duitsland hadden niets van een vriendschappelijke relatie, en waren niet gebaseerd op gemeenschappelijke belangen, maar puur op ieders eigen belang. De zakelijke betrekkingen tussen de DDR en Iran vanaf 1973 tot 1979, kunnen als een exemplarisch voorbeeld van een *mariage de convenance* worden beschouwd.

De Iraanse revolutie zorgde voor een nieuwe fase in de betrekkingen tussen de twee landen. DDR-politici prezen de Iraanse revolutie omdat deze antimonarchistisch en anti-imperialistisch was, al vonden ze het geen geslaagde revolutie naar communistische begrippen. Ayatollah Khomeini was immers in de eerste plaats een religieuze leider en voorts geen antikapitalist.⁵

Echter ook na de revolutie was voor de DDR de voornaamste reden om de betrekkingen met Iran te intensiveren niet ideologisch van aard, maar economisch. In 1982 bezocht de Iraanse vice-premier Jasbi de DDR. In zijn gesprekken met de minister van Economische Zaken van Oost-Duitsland, Günter Mittag bereikten beide landen de volgende overeenkomst: Oost-Duitsland zou de staalovens van Isfahan afbouwen en uitbreiden en wapens aan Iran leveren (waaraan Iran in verband met de oorlog tegen Irak acute behoefte had). In ruil hiervoor zou de DDR olie van Iran krijgen. Oost-Duitsland was zo in staat dezelfde olie tegen internationale marktprijzen en in dollars aan andere kopers

⁴ *Dokumente zur Außenpolitik der Deutschen Demokratischen Republik (1972-1985)*, 1988.

⁵ Günther Barthel, *Die Islamische Republik Iran*, 1987, 156.

verkopen en zo aan harde valuta komen, iets waar dat land in de jaren tachtig een enorm tekort aan had.⁶

In oktober 1986 bezocht de Iraanse premier, Mir-hossein Mousavi, de DDR, een hoogtepunt, en tegelijkertijd ook het laatste, in de betrekkingen tussen de twee landen. Ook dit bezoek stond in het teken van economische betrekkingen tussen de twee landen. Er werden echter geen belangrijke verdragen gesloten. Wel bereikten beide landen overeenstemming over de continuering van de in 1982 tot stand gekomen overeenkomst.

De DDR was geen strategische partner voor Iran. Het hielp Teheran weliswaar met het leveren van wapens, maar wat aan Teheran aan wapens geleverd werd, werd ook (vaak in grotere hoeveelheden) aan de Ba'ath partij van Saddam Hoessein geleverd.

Op politiek terrein was er weinig grond voor samenwerking tussen de islamitische republiek en de DDR. Behalve het feit dat beide staten elkaar konden vinden in hun anti-Amerikaanse retoriek, waren er verder weinig aanknopingspunten voor samenwerking.

Ook op cultureel terrein lag een hechte samenwerking tussen het atheïstische DDR en het een islamitische Iran niet voor de hand. Bovendien was de islamitische republiek in de jaren tachtig van de twintigste eeuw in een slepende oorlog verwickeld waardoor het onderhouden van culturele betrekkingen met andere landen geen prioriteit voor het regime had. Ook na de Iraanse revolutie stonden de betrekkingen tussen Iran en de DDR louter in het teken van economische betrekkingen.

⁶ Oliver Bast, *The GDR and Persia 1972-1990*, <http://www.iranica.com> (14/01/2009).